

EKONOMICKÁ OLYMPIÁDA – POISŤOVNÍCTVO

Vypracovala Slovenská asociácia poisťovní, ktorá je oficiálnym partnerom Economickej olympiády

1. ZÁKLADY POISŤOVNÍCTVA

Základnými princípmi poisťných vzťahov sú solidárnosť, podmienená návratnosť a neekvivalentnosť.

Solidárnosť znamená, že poistení spoločne vytvárajú platením poisťného poisťné rezervy. Poisťné rezervy sú vytvorené peňažné prostriedky, ktoré sú určené na krytie náhrady v prípade realizácie rizika u tých poistených, u ktorých nastala poisťná udalosť.

Podmienená návratnosť vložených prostriedkov znamená, že poisťné plnenie sa poskytne poistenému len v tom prípade, ak nastane poisťná udalosť, ktorá bola vopred dohodnutá v poisťnej zmluve alebo inak špecifikovaná. Osobitosť poisťných vzťahov sa prejavuje najmä v ich podmienenej návratnosti. Znamená to, že poisťný vzťah smerom od poisťovne k poistenému sa realizuje len na základe splnenia určitej podmienky. Tou podmienkou je vznik poisťnej udalosti. Ak sa táto podmienka nesplní, nerealizuje sa ani peňažný vzťah. Táto podmienka – teda vznik poisťnej udalosti – sa môže u jedného poisteného vyskytnúť i viackrát, jej vznik nie je zvyčajne obmedzený častotou výskytu.

Neekvivalentnosť sa prejavuje v tom, že ak je už splnená podmienka na vznik a uplatnenie návratnosti, veľkosť poisťného plnenia nemusí zodpovedať (a vo väčšine prípadov skutočne nezodpovedá) dovtedy zaplatenému poisťnému – môže byť vyššia alebo aj nižšia.

Poisťovníctvo je podmienené dosiahnutým stupňom vývoja spoločnosti, ktorý má vplyv jednak na inštitucionálny charakter poisťných vzťahov, jednak na portfólio poisťovaných rizík (v minulosti sa ľudia obávali napr. parných strojov, dnes geneticky modifikovaných organizmov, kyber útokov a nanotechnológií, a ani najodvážnejší futuroológovia si netrúfajú odhadnúť, ktoré riziká budú ľudí trápiť o sto rokov a ktoré ich naopak o sto rokov už vôbec trápiť nebudú). V súčasnosti je poisťovníctvo dôležitým odvetvím každej vyspelej ekonomiky. Zahŕňa všetky právne subjekty zaoberajúce sa poistením v danej krajine. V podmienkach trhovej ekonomiky plní úlohu stabilizátora ekonomickej úrovne podnikov a životnej úrovne obyvateľstva v prípadoch neočakávaných (náhodných) udalostí.

Poisťovníctvo zahŕňa dva systémy poistenia:

- systém sociálneho poistenia;
- systém komerčného poistenia.

2. SYSTÉM SOCIÁLNEHO POISTENIA

Sociálne poistenie je u nás definované **Zákomom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení**. Tento zákon vymedzuje sociálne poistenie, upravuje rozsah sociálneho poistenia, právne vzťahy pri vykonávaní sociálneho poistenia, jeho organizáciu, financovanie, dozor štátu a konanie vo veciach sociálneho poistenia. Sociálne poistenie – aj keď je značne odlišné od komerčného poistenia – je jeden zo základných vzťahov občana a štátu, ktorého úlohou je garantovať určitý životný štandard v tých častiach života človeka, v ktorých mu hrozí (čiastočne alebo úplne) pokles životnej úrovne – zväčša z objektívnych (teda ním nezavinených) príčin. Od tohto zákona sa neodvíja iba právna spôsobilosť osôb v oblasti sociálneho poistenia, ale aj v oblasti a vzťahoch starobného dôchodkového sporenia.

Sociálne poistenie zahŕňa **nasledujúce druhy poistení**:

a) nemocenské poistenie ako poistenie pre prípad straty alebo zníženia príjmu zo zárobkovej činnosti a na zabezpečenie príjmu v dôsledku dočasnej pracovnej neschopnosti, tehotenstva a materstva. Vyplácajú sa z neho nemocenské, ošetrovné, materské a vyrovnávací dávka.

b) dôchodkové poistenie sa ďalej rozdeľuje na: **starobné poistenie** (na zabezpečenie príjmu v starobe a pre prípad úmrtia – starobný a predčasný starobný dôchodok, vdovský, vdovecký a sirotsky dôchodok), a **invalidné poistenie** (pre prípad poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v dôsledku dlhodobo nepriaznivého zdravotného stavu poistenca a pre prípad úmrtia – invalidný, vdovský / vdovecký či sirotsky dôchodok).

c) úrazové poistenie – pre prípad poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu, služobného úrazu a choroby z povolania. Vyplácajú sa z neho úrazové dávky ako napríklad úrazový príplatok, úrazová renta, jednorazové vyrovnanie či odškodnenie, pozostalostná úrazová renta, rehabilitačné dávky, rekvalifikačné dávky, náhrada za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia, náhrada nákladov spojených s liečením či pohrebom a pod.

d) garančné poistenie – pre prípad platobnej neschopnosti zamestnávateľa na uspokojovanie nárokov zamestnanca. Vypláca sa z neho dávka garančného poistenia.

e) poistenie v nezamestnanosti – pre prípad straty príjmu z činnosti zamestnanca v dôsledku nezamestnanosti a na zabezpečenie príjmu v dôsledku nezamestnanosti. Z tohto systému sa vyplácajú dávky v nezamestnanosti.

Sociálny systém štátu je značne premenlivý, a teda podlieha častým úpravám, a raz za čas aj podstatným zmenám. Keďže je to jeden zo základných nástrojov vládnej politiky, je nevyhnutné pravidelne sledovať všetky podstatné zmeny v ňom.

Dôchodkový systém patrí medzi základné prvky sociálneho systému jednotlivých krajín v EÚ. Jeho cieľom je zabezpečiť občanov prostredníctvom stabilného, adekvátneho, dlhodobého (najmä doživotného) a udržateľného príjmu v poproduktívnom veku. Vek odchodu na dôchodok stanovuje každá krajina individuálne, podľa svojich možností a často aj podľa očakávanej dĺžky dožitia obyvateľstva.

Dôchodkové systémy v Európe zvyčajne pozostávajú z 3 pilierov: štátny (povinný, zväčša priebežne financovaný), zamestnanecký (povinný alebo dobrovoľný, spolufinancovaný zamestnancom aj zamestnávateľom) a súkromný (dobrovoľný, individuálne samofinancovaný občanom). Na Slovensku existuje tiež trojpilierový systém, aj keď obsah jednotlivých pilierov nie je rovnaký ako v iných krajinách západnej Európy. Naš systém pozostáva z nasledujúcich **troch pilierov**:

- prvý pilier: štátny, spravovaný Sociálnou poisťovňou, priebežne financovaný, povinný,
- druhý pilier: súkromno-verejný, spravovaný dôchodkovými správcovskými spoločnosťami, výplaty realizujú poisťovne a DSS, kapitalizačný, povinný, resp. voliteľný,
- tretí pilier: čisto súkromný, dobrovoľný, spravovaný doplnkovými dôchodkovými spoločnosťami, alebo čisto individuálne riešený prostredníctvom sporiacich produktov, životného poistenia a pod.

3. SYSTÉM KOMERČNÉHO POISTENIA

3.1. ŽIVOTNÉ POISTENIE

ZÁKLADNÉ POJMY SÚVISIACE SO ŽIVOTNÝM POISTENÍM

Účastníci poistných vzťahov

Poistenie predstavuje taký vzťah medzi dvoma zmluvnými stranami, pri ktorom jedna zmluvná strana (tá ktorá poisťuje) za to, že dostáva poistné, je ochotná odškodniť druhú zmluvnú stranu (poisteného) v prípade vzniknutej poistnej udalosti (napr. škoda na majetku, škoda na zdraví) súlade s dohodnutými podmienkami. Prostredníctvom poistného vzťahu sa môže realizovať poistenie. Poistením sa zabezpečuje poistenému právo na výplatu peňažných prostriedkov na úhradu potrieb, ktoré vznikajú z poistných udalostí. Cieľom poistného vzťahu je **prenos rizika z poisteného na poisťovateľa**. Vzniká na základe poistnej zmluvy, ktorá sa uzatvára medzi poisťovateľom a poistníkom, resp. poisteným. V poistení vystupujú okrem poisťovateľa a poistníka aj ďalšie subjekty.

Poisťovateľ je právny subjekt, ktorý má oprávnenie vykonávať poisťovaciu činnosť v súlade s platnou legislatívou, napr. poisťovňa.

Poistník je osoba (fyzická alebo právnická), ktorá s poisťovateľom uzavrela **poistnú zmluvu**. Je povinná platiť poistné za poistnú ochranu, a má práva stanovené v poistnej zmluve.

Poistený (v zdravotnom poistení sa používa výraz poistenec) je osoba, ktorej vzniká nárok na základe uzavretej poistnej zmluvy na poistné plnenie, napr. v životnom poistení je poistený – fyzická osoba, ktorej život, zdravie alebo telesné poškodenie je predmetom poistenia.

Oprávnená osoba je osoba, ktorej podľa poistnej zmluvy alebo Občianskeho zákonníka vzniká právo na poistné plnenie, ak poistnou udalosťou je smrť poisteného.

Uzavretie poistnej zmluvy

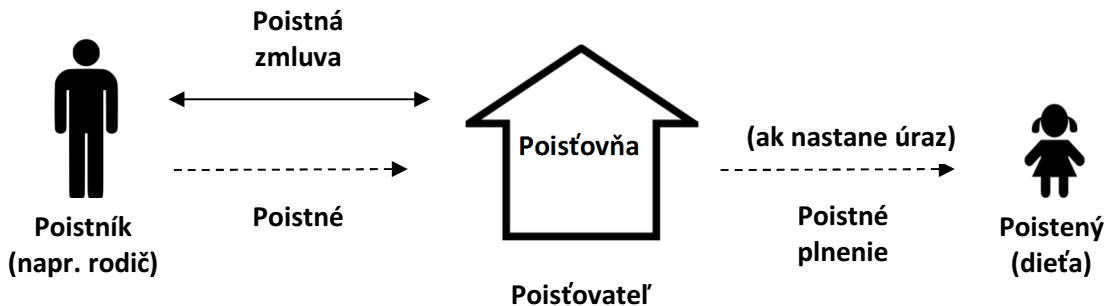
Pre vznik poistenia je potrebné, aby sa medzi poisteným (poistníkom) a poisťovateľom uzavrela poistná zmluva (zmluvné poistenie), ak osobitný predpis neustanovuje, že poistenie vznikne na základe inej skutočnosti (zákonné poistenie). **Poistná zmluva** je právny dokument vyhotovený písomnou formou, vyjadruje konkrétne podmienky na realizáciu poistenia, pričom tieto dohodnuté poistné podmienky sú záväzné pre poisťovňu aj poisteného. Ten, kto s poisťovňou uzaviera poistnú zmluvu, je povinný odpovedať pravdivo a úplne na všetky písomné dotazy poisťovne týkajúce sa dojednávaneho poistenia. To platí tiež, ak ide o zmenu poistenia. Túto povinnosť má aj ten, na ktorého majetok, život alebo zdravie alebo zodpovednosť za škody sa má poistenie vzťahovať, aj keď zmluvu sám neuzaviera. Poisťovňa je oprávnená plnenie zo zmluvy primerane znížiť, ak na základe vedome nepravdivej alebo neúplnej odpovede bolo určené nižšie poistné. S uzatváraním poistnej zmluvy súvisia najmä tieto pojmy:

Poistné je cena za poskytovanú poistnú ochranu. Výšku poistného ovplyvňuje mnoho faktorov, v životnom poistení napr. vek poisteného alebo jeho zdravotný stav, v neživotnom poistení pri poistení nehnuteľnosti napr. hodnota nehnuteľnosti alebo územie, na ktorom je postavená. Poistné môže poistník platiť za dohodnuté poistné obdobia – t.j. bežné poistné, alebo naraz za celú poistnú dobu, t.j. jednorazové poistné. Jednorazové poistné je splatné pri uzavretí poistnej zmluvy.

Poistné plnenie predstavuje peňažné plnenie poisťovateľa pri vzniku poistnej udalosti na základe poistnej zmluvy. Poistné plnenie je poisťovateľ povinný poskytnúť poistenému za poistnú udalosť, ktorá spĺňa podmienky dohodnuté v poistnej zmluve.

Príklad: Detské úrazové poistenie

Detské úrazové poistenie väčšinou uzatvára rodič (nie je to podmienkou) svojmu dieťaťu. V tomto prípade je poistníkom rodič, ktorý s poisťovňou uzavrel poistnú zmluvu a platí poistné. Poisteným je dieťa, na ktorého život, zdravie alebo telesné poškodenie sa poistenie vzťahuje. Poistnou udalosťou je úraz, ktorý utrpí poistené dieťa.

Všeobecné poistné podmienky sú neoddeliteľnou súčasťou každej poistnej zmluvy. Sú to zovšeobecnené podmienky na určité poistné odvetvie alebo určitý typ poistenia. Určujú napr. charakteristiku pojmu poistná udalosť pre daný typ poistenia, začiatok, dobu trvania a ukončenie poistenia.

Poistná doba je celková doba, na ktorú je dohodnuté poistenie poistnou zmluvou.

Poistné obdobie je časový interval dohodnutý v poistnej zmluve pre platenie bežného poistného, ktorý súvisí s frekvenciou platenia. Pri krátkodobých poisteniach sú poistné obdobie a poistná doba totožné. Napríklad pri životnom poistení uzavretom na desať rokov s ročným platením poistného je poistnou dobou desať rokov a poistným obdobím je jeden rok.

Karenčná doba (čakacia doba) je v poistných podmienkach stanovené obdobie, ktoré začína plynúť odo dňa uzavretia poistnej zmluvy, a počas ktorého ak nastane poistná udalosť, poisťovateľ nevyplatí poistné plnenie. Poisťovne si týmto spôsobom môžu stanoviť obdobie od podpisu zmluvy, počas ktorého neplatí poistná ochrana. Platnosť poistenia sa odloží, napríklad o pol roka. Čakacia doba je spôsob ako sa poisťovňa chráni pred podvodníkmi a špekulantmi, ktorí by poistenie mohli zneužívať (cítim sa že chorľavim, tak sa poistím).

RIZIKÁ A PRODUKTY ŽIVOTNÉHO POISTENIA

Životné poistenie je jedným z dvoch poistných druhov (spolu s neživotným poistením), ktoré tvoria sektor poisťovníctva. Poisťovne poskytujú svojim klientom buď výlučne životné poistenie, alebo neživotné poistenie. Napriek tomu však niektorí poisťovatelia majú licenciu na ponúkajúce produkty oboch poistných druhov. Poisťovňa, ktorá ponúka životné i neživotné poistenie sa označuje ako univerzálna poisťovňa.

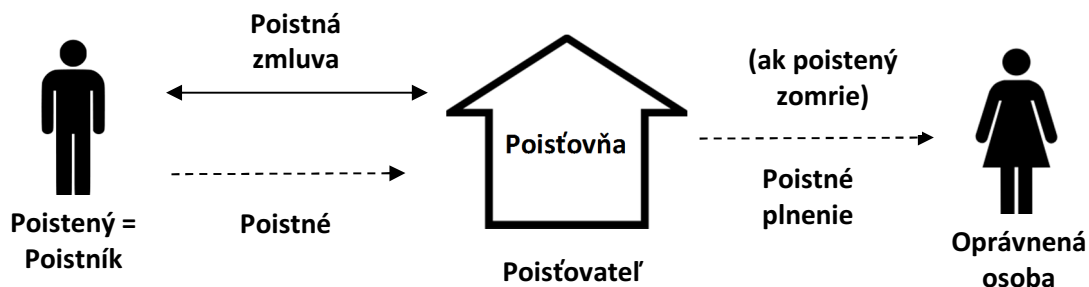
Životné poistenie je produkt, ktorým na seba poisťovňa preberá riziká svojho klienta, ktoré sa nazývajú **biometrické**. Biometrickými rizikami sú:

- a) **Riziko dožitia** - spočíva v pravdepodobnosti, že sa poistená osoba dožije konkrétneho dátumu, špecifikovaného v zmluve. **Poistenie pre prípad dožitia** je teda poistením pri ktorom je poistnou udalosťou dožitie sa dohodnutého veku poisteným. Ak sa poistený dožije stanoveného dátumu, poisťovňa mu vyplatí dohodnutú poistnú sumu. Pokiaľ však táto udalosť nenastane (t. j. poistený sa daného dátumu nedožije), poisťovňa nevypláca žiadne poistné plnenie.

Príklad: Pán Bača uzavrel 1. júla 2017 s poisťovňou zmluvu na poistenie dožitia na obdobie 10 rokov. Poistná suma bola stanovená vo výške 10 000 EUR. V praxi to znamená, že bude pán Bača 1. júla. 2027 nažive, poisťovňa mu vyplatí dohodnutých 10 000 EUR. Ak však pán Bača kedykoľvek pred 1. júlom 2027 zomrie, teda nedožije sa konca poistnej doby, poisťovňa nevyplatí nič.

b) Riziko smrti - spočíva naopak v pravdepodobnosti, že poistený zomrie v časovom období, ktoré bolo v zmluve definované (buď do určitého dátumu, alebo kedykoľvek – t. j. na celý zvyšok života). **Poistenie pre prípad smrti** je teda poistením, pri ktorom je poistnou udalosťou smrť poisteného. Ak sa stane, že poistený počas tohto obdobia naozaj zomrie, poisťovňa vyplatí oprávnenej osobe alebo osobám (spravidla určeným v zmluve) poistné plnenie v dohodnutej výške. Pokiaľ však definovanú lehotu poistený prežil, nevyplatí poisťovňa nič. Oprávnenú osobu určuje poistník (t. j. ten, kto zmluvu s poisťovňou uzatvoril a má povinnosť platiť poistné, čo nemusí nevyhnutne byť osoba ktorá je poistená).

Príklad: Pán Bača uzavrel 1. júla 2017 s poisťovňou zmluvu na poistenie úmrtia na obdobie 10 rokov. Poistná suma bola stanovená vo výške 10 000 EUR a pán Bača v poistnej zmluve za oprávnenú osobu stanovil svoju manželku. V praxi to znamená, že bude pán Bača 1. júla. 2027 nažive, poisťovňa mu nevyplatí nič. Ak však pán Bača kedykoľvek pred 1. júlom 2027 zomrie, teda nedožije sa konca poistnej doby, poisťovňa vyplatí pani Bačovej dohodnutých 10 000 EUR.

Poistenie pre prípad smrti alebo dožitia, tzv. zmiešané poistenie, je kombináciou predchádzajúcich dvoch prípadov – poistenia pre prípad smrti a poistenia pre prípad dožitia.

Medzi základné produkty životného poistenia ponúkané na Slovensku patria:

- 1. Rizikové životné poistenie** – jedná sa o poistenie pre prípad smrti. Jediným poistným rizikom je úmrtie poisteného, ku ktorému môžu byť pripojené aj pripoistenia (napr. invalidity alebo kritických chorôb).
- 2. Kapitálové životné poistenie (KŽP)** - na jednej strane spája klasické poistné krytie – riziko smrti a dožitia, a na druhej strane poskytuje možnosť vytvárať si postupne finančnú rezervu. Tento produkt (spolu s investičným životným poistením) spája poistenie s investovaním. KŽP vždy obsahuje istú garanciu zo strany poisťovne – t. j. investovanie prostriedkov v rámci sporenia vykonáva poisťovňa na svoje riziko. Praktickým výsledkom je to, že klient pri uzatváraní poistnej zmluvy vopred vie, aká suma mu zo sporiacej časti produktu vyplatená.
- 3. Investičné životné poistenie (IŽP)** – rovnako ako KŽP spája poistné krytie s investovaním. Avšak zásadný rozdiel medzi KŽP a IŽP spočíva v spôsobe investovania sporiacej časti produktu - kým v prípade KŽP časť určená na investovanie investuje poisťovňa podľa vlastného uváženia, bez zásahov klienta a na svoje vlastné riziko, v rámci IŽP je táto časť poistného investovaná síce prostredníctvom poisťovne, ale rozhodnutie a výber konkrétnej investičnej možnosti prináleží priamo klientovi, ktorý však znáša aj investičné riziko s tým spojené. V prípade IŽP teda nie je prítomná garancia poisťovne (ako je to v prípade KŽP), a výška nasporenej sumy, ktorú pri ukončení zmluvy klient dostane vyplatenú, závisí od aktuálnej hodnoty investícií, ktoré si klient vybral.

Na rozdiel od neživotného poistenia, v prípade životného poistenia môže byť poisníkom výlučne fyzická osoba – nikdy nie firma, vec, predmet a pod. Niekedy sa mylne medzi životné poistenie zaraďujú aj dve ďalšie riziká, viazané výlučne na fyzické osoby - úraz a choroba. Tie však oficiálne patria medzi neživotné poistenia, aj keď všetky štyri uvedené riziká (t. j. dožitie, smrť, choroba a úraz) sa zvyknú súhrnne nazývať aj poistenie osôb (podľa Občianskeho zákonníka). Do samotného životného poistenia však patrí iba dožitie a smrť.

V životnom poistení neexistuje žiadne obmedzenie toho, koľko zmlúv životného poistenia jedna osoba môže mať. Ak by nastali viaceré poistné udalosti plynúce z rizík dohodnutých v zmluve, dostane poistený, alebo oprávnená osoba (ak je vo viacerých poistných zmluvách uvedená rovnaká oprávnená osoba) poistné plnenie za každú udalosť, ktorá nastala.

Pripoistenia k produktom životného poistenia predstavujú rozšírenie základného poistenia (hlavného krytia) o krytie ďalších rizík. Medzi pripoistenia, ktoré môžu byť uzavreté k produktom životného poistenia patria napríklad:

- **Pripoistenie kritických chorôb** - Poistné plnenie nastáva v prípade diagnózy jednej z chorôb, ktoré sú predmetom poistenia. Jedná sa o tzv. kritické choroby, alebo závažné ochorenia, ktoré sú presne definované vo všeobecných poistných podmienkach, pričom definície sú rozdielne – v jednej poisťovni môže byť definícia určitej choroby vymedzená úzko a v druhej širšie. Ak nastane kritická choroba automaticky vzniká poistná udalosť. Poistné plnenie môže poistený využiť napr. na zvýšené výdavky spojené s operáciou, liečbou choroby alebo regeneráciou. Poistné plnenie by tak malo pokrývať náklady na liečbu a zároveň aj nahrádzať príjem zo zamestnania, keďže liečba je spojená s práceneschopnosťou. Medzi kritické choroby patrí napríklad: akútny infarkt myokardu, rakovina, zlyhanie obličiek, strata zraku (slepota), strata sluchu (hluchota) a iné.
- **Pripoistenie trvalých následkov úrazu** – Poistnou udalosťou je úraz poisteného, ktorý mu zanechal trvalé následky a nastal počas trvania poistenia. Poistným plnením je suma, ktorej výška je toľko percent z poistnej sumy, koľkým percentám zodpovedá rozsah trvalých následkov úrazu po ich ustálení podľa tzv. **oceňovacej tabuľky**. Trvalé následky úrazu sa oceňujú podľa individuálnych oceňovacích tabuliek konkrétnej poisťovne.

Príklad: V poistnej zmluve bola v prípade pripoistenia trvalých následkov úrazu dojednaná poistná suma vo výške 10 000 EUR. Poistený pri úraze prišiel o palec na pravej ruke. V oceňovacej tabuľke danej poisťovne je stanovené, že pri strate oboch článkov palca pravej ruky dostane poistený 18 % z poistnej sumy. Poistné plnenie bude teda vo výške 1 800 EUR.

Medzi pripoistenia k životnému poisteniu patria aj nasledovné: invalidita, chirurgický zákrok, pracovná neschopnosť, oslobodenie od platenia poistného, hospitalizácia alebo zlomeniny a popáleniny.

3.2. NEŽIVOTNÉ POISTENIE

ZÁKLADNÉ POJMY SÚVISIACE S NEŽIVOTNÝM POISTENÍM

Spoluúčasť

Spoluúčasť je zmluvne dohodnutá suma, ktorou sa poistený podieľa na škode. Znamená to, že o túto sumu bude poistné plnenie znížené. Výšku spoluúčasti si dohodne klient s poisťovňou a vždy je uvedená v poistnej zmluve. Väčšinou si klient zaškrtnutím z ponuky vyberie, ktorú spoluúčasť bude mať zmluvne dohodnutú. Spoluúčasť môže byť vyjadrená:

- a) percentuálnym podielom zo spôsobenej škody, napr. 10 % zo škody;
- b) pevnou sumou, napr. 100 €;
- c) zvykom býva aj kombinácia oboch spôsobov, napr. 10 % zo škody, minimálne však 100 €.

Obvykle platí, že čím vyššia je spoluúčasť, tým nižšie býva poistné, pretože v prípade poistnej udalosti sa poistený podieľa vyššou sumou na škode. Spoluúčasť slúži aj ako motivačný prvok – poistený sa bude v prípade poistnej udalosti podieľať na odškodnení, a preto si bude dávať väčší pozor, aby k poistnej udalosti neprišlo, prípadne si zvolí kvalitnejšiu prevenciu pred jej nastaním.

Príklad: Vodič Marek sa rozhodol uzavrieť si havarijné poistenie svojho auta. V poisťovni mu ponúkli nasledujúce možnosti spoluúčasti:

1. možnosť: Bez spoluúčasti s ročným poistným 480 EUR
2. možnosť: Spoluúčasť 5 %, min. 150 EUR s ročným poistným 400 EUR
3. možnosť: Spoluúčasť 10 %, min. 330 EUR s ročným poistným 360 EUR

Marek si vybral druhú možnosť a na poistnom zaplatil 400 EUR. Počas poistnej doby mal vlastným pričinením dopravnú nehodu a škoda na jeho aute (oprava) bola vyčíslená na 5 000 EUR. Zo sumy 5 000 EUR sa Marek bude svojimi vlastnými prostriedkami podieľať vo výške 5 % škody, minimálne však 150 EUR – 5 % z 5 000 EUR je 250 EUR. Poisťovňa teda za opravu auta zaplatí 4 750 EUR a Marek doplatí 250 EUR.

Ak by bola škoda na Marekovom aute len 1 000 EUR, za opravu by z vlastného vrecka zaplatil 150 EUR (5 % z 1 000 EUR je síce 50 EUR, no výška jeho spoluúčasti musí byť podľa variantu, ktorý si zvolil, minimálne 150 EUR).

Zjednodušene sa dá povedať, že:

- na škodách do 3 000 EUR (vrátane) sa bude poistený podieľať sumou 150 EUR (5 % zo sumy do 3 000 EUR je vždy nižšia suma ako 150 EUR);
- na škodách nad 3 000 EUR sa bude poistený podieľať sumou 5 % z výšky škody.

Systém bonus-malus

Tento systém sa zvykne používať pri poistení automobilov. Úlohou systému bonus-malus je zabezpečiť poisteným spravodlivé určenie poistného, povzbudzovať poistených jazdiť bezpečnejšie a lepšie oceniť individuálne riziko, za ktoré by mal každý poistený platiť adekvátne poistné.

- **Bonus** je nárok poisteného na zľavu z poistného v dôsledku bezškodového priebehu poistenia, pričom sa mu bonus poskytne od nasledujúceho poistného obdobia. Bonus zvyknú poisťovne uplatňovať v povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla (PZP) a v havarijnom poistení. Priznávaný je tým vodičom, ktorí nemali zo svojich predchádzajúcich poistení riešenú škodovú udalosť, ktorá vznikla ich priamym pričinením. Bonus je v podstate zľava pre zodpovedných vodičov.
- **Malus** predstavuje postih poisteného z dôvodu nepriaznivého škodového priebehu poistenia. Malus sa uskutočňuje formou prirážky na poistnom od nasledujúceho poistného obdobia, pred ktorým vznikla poistná udalosť.

Pri určení výšky poistného v poistnej zmluve pri PZP je poisťovateľ zo zákona povinný zohľadňovať celkový predchádzajúci škodový priebeh poistenia zodpovednosti poistníka, a to zľavou na poistnom, ak je priebeh poistenia zodpovednosti bez škody, alebo prirážkou k poistnému, ak sa vyplatí poistné plnenie z poistenia zodpovednosti.

Príklad: V praxi to vyzerá tak, že klient, ktorý v prvom roku nezapríčinil dopravnú nehodu, zaplatí v budúcom roku napríklad 90 % sumy poistného – poisťovňa uplatní bonus na poistnom, pričom klient, ktorý poistnú udalosť zaznamenal, v budúcom roku zaplatí napríklad 110 % - poisťovňa uplatní malus na poistnom.

Vzťah poistnej sumy a poistnej hodnoty

Poistná suma (PS) je suma dohodnutá v poistnej zmluve. Údaj technického charakteru tvoriaci základ pri stanovení výšky poistného plnenia v prípade poistnej udalosti v súlade so znením poistnej zmluvy ako aj pri stanovovaní poistného. Keď je škoda vyššia ako poistná suma, vtedy je poisťovňa povinná plniť len do výšky poistnej sumy. Stanovenie poistnej sumy závisí od rozhodnutia klienta.

Poistná hodnota (PH) predstavuje v dobe uzavretia poistenia reálne ocenenie poistenej veci.

Podpoistenie (PS < PH) je situácia, keď je v poistnej zmluve stanovená nižšia poistná suma, ako je reálna hodnota poistenej veci. Poistená je potom len časť poistnej hodnoty a poisťovňa v prípade poistnej udalosti poskytuje len pomernú výšku škody zodpovedajúcu pomeru poistnej sumy a poistnej hodnoty (PS/PH).

$$\text{poistné plnenie} = \text{škoda} * \frac{\text{poistná suma}}{\text{poistná hodnota}}$$

Príklad: Vlastník si poistil budovu, ktorá mu slúžila ako sklad. Budova mala v čase uzavretia poistnej zmluvy poistnú hodnotu 300 000 EUR, poistnú sumu poistník určil len na 200 000 EUR (chcel platiť nižšie poistné). Ak by zhorela len strecha budovy a škoda by bola vo výške 120 000 EUR, poisťovňa vyplatí poistné plnenie iba v pomere poistnej sumy k poistenej hodnote. Poistné plnenie sa vypočíta ako 120 000 EUR x (200 000 EUR/300 000 EUR), teda 80 000 EUR. Stanovením nižšej poistnej sumy poistník poškodil sám seba.

Nadpoistenie (PS > PH) je situácia, keď je poistná suma vyššia ako poistná hodnota, poistné plnenie môže byť v tomto prípade však maximálne len vo výške poistnej hodnoty poisteného predmetu.

Príklad: Keby bola budova z predchádzajúceho príkladu (poistná hodnota je 300 000 EUR) poistená na poistnú sumu 400 000 EUR a bola by požiarom celá zničená, poisťovňa by majiteľovi vyplatila poistné plnenie maximálne vo výške poistnej hodnoty (skutočnej škody), teda 300 000 EUR. Platiť teda vyššie poistné sa takisto neoplatí. Poisťovňa vždy vyplatí maximálne len skutočnú škodu.

RIZIKÁ A PRODUKTY NEŽIVOTNÉHO POISTENIA

Neživotné poistenie kryje také riziká, ktoré nespádajú pod životné poistenie. V rámci produktov neživotného poistenia možno poistiť najmä hnutel'ný a nehnuteľný majetok a zodpovednosť za škodu:

A. Poistenie majetku

Poistenie majetku je možné dojednať pre poškodenie, zničenie, odcudzenie, stratu alebo iné škody na poistenom majetku, ktoré na ňom vzniknú pôsobením jednotlivých poistných rizík (napr. požiar, výbuch, úder blesku, povodeň, záplava, zemetrasenie, krupobitie, pád stromu a pod.). Medzi produkty poistenia majetku patria napr.:

- Poistenie nehnuteľnosti chráni nehnuteľný majetok, v prípade tohto poistenia sú poistené pevné stavebné súčasti nehnuteľnosti, ako múry, strecha, podlahy, strop, vstavaný nábytok, okná, dvere a iné. Súčasťou poistenia môžu byť aj vedľajšie stavby, ktoré majú doplnkovú funkciu k poistenej nehnuteľnosti (napríklad garáž, altánok, bazén, plot, dielňa a iné).

- Poistenie domácnosti chráni všetok hnutelný majetok, ako napríklad nábytok (okrem vstavaného), koberce, doplnky, šatstvo, športové potreby, domáce spotrebiče, elektroniku, cennosti - ľudovo povedané všetko to, čo by vypadlo, keby ste budovu obrátili naruby. Poistenie nehnuteľnosti a poistenie domácnosti sa nevyklučujú, skôr naopak dopĺňajú. Živel si nevyberá, či poškodí iba nehnuteľnosť, alebo aj veci v domácnosti, väčšinou poškodí aj nehnuteľnosť a aj hnutelné veci v domácnosti.
- Havarijné poistenie – je určené na krytie rizika škôd vzniknutých pri havárii, krádeží, živeľnej udalosti či vandalizme na poistenom aute. Havarijné poistenie je dobrovoľným druhom poistenia, ktoré slúži najmä k náhrade škôd na vlastnom motorovom vozidle poistníka. Medzi štandardnú službu poisťovní k havarijnému poisteniu patria asistenčné služby. Motoristi tak môžu využiť služby medzi ktoré patrí zabezpečenie odťahu vozidla po mechanickej poruche, zabezpečenie náhradného ubytovania, oprava defektu.

Pani Hladká sa vracala z výletu na horách a cesta bola lemovaná hustým lesným porastom. Naraz jej do cesty skočila srna. V snahe vyhnúť sa zvieraťu vodička prudko strhla volant, prestala ovládať vozidlo a vošla s ním do jazera. Škoda na vozidle bola totálna - to znamená, že auto bolo tak poškodené alebo zničené, že sa už opravou toto poškodenie alebo zničenie nedalo odstrániť, prípadne by bola oprava drahšia, ako je hodnota auta. Ak mala pani Hladká havarijné poistenie, poisťovňa jej v poistnom plnení škodu preplatí.

B. Poistenie zodpovednosti za škodu

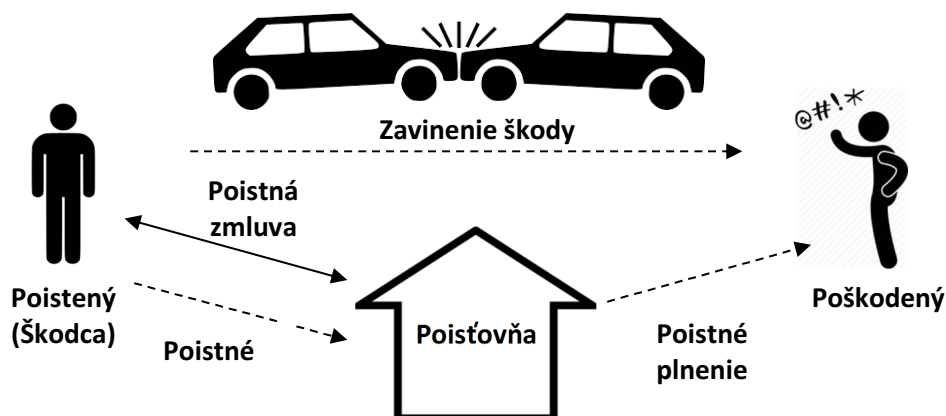
V prípade poistenia zodpovednosti za škodu je chránený poistený ako potenciálny zodpovedný subjekt za škodu spôsobenú tretím osobám. Z poistenia zodpovednosti za škodu má poistený právo, aby v prípade poistnej udalosti poisťovňa za neho nahradila podľa poistných podmienok škodu, za ktorú poistený zodpovedá v dôsledku svojho konania, a to škodu na zdraví alebo na živote, škodu spôsobenú poškodením, zničením alebo stratou veci alebo ušlý zisk. Pod ušlým ziskom sa pritom rozumie zisk, ktorý by bola poškodená osoba dosiahla, keby nenastala škodová udalosť. Príkladom produktu poistenia zodpovednosti je:

- Povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla (tiež označované skratkou PZP) je zákonné poistenie, pričom povinnosť uzatvoriť ho vyplýva zo zákona č. 381/2001. PZP slúži na krytie škôd, ktoré spôsobí poistený (majiteľ alebo držiteľ vozidla) iným účastníkom cestnej premávky alebo škôd spôsobených na cudzom majetku. Uzatvorením PZP sa prenáša zodpovednosť za náhradu vzniknutých škôd z poisteného na poisťovňu. Povinnosť uzatvoriť PZP vzniká uvedením motorového vozidla do prevádzky v Slovenskej republike a to najneskôr v deň prvého použitia vozidla.

Poistený má z poistenia zodpovednosti právo, aby poisťovateľ za neho nahradil poškodenému uplatnené a preukázané nároky na náhradu:

- škody na zdraví a nákladov pri usmrtení;
- škody vzniknutej poškodením, zničením, odcudzením alebo stratou veci;
- účelne vynaložených nákladov spojených s právnym zastúpením pri uplatňovaní nárokov, ak poisťovateľ nespĺnil povinnosti uvedené v zákone alebo poisťovateľ neoprávnene odmietol poskytnúť poistné plnenie, alebo neoprávnene krátil poskytnuté poistné plnenie;
- ušlého zisku;
- náklady zdravotnej starostlivosti, nemocenské dávky, dávky nemocenského zabezpečenia, úrazové dávky, dávky úrazového zabezpečenia, dôchodkové dávky, dávky výsluhového zabezpečenia a dôchodky starobného dôchodkového sporenia, ak poistený je povinný ich nahradiť týmto subjektom.

Príklad: Pán Horváth nezvládol riadenie a po prejazde zákrutou jeho auto vyšlo do protismeru, kde narazilo do proti idúceho auta pána Ondrášika. Škoda na aute pána Ondrášika bola vyčíslená na 10 000 EUR a pán Ondrášik utrpel zranenia s dobou liečenia a rehabilitácie stanovených na 15 týždňov. Poistovňa za pána Horvátha zaplatí opravu auta pána Ondrášika a preplatí škody na jeho zdraví (náklady zdravotnej starostlivosti, nemocenské dávky a iné dávky). Pri škode na zdraví sa jednorazovo odškodňujú bolesti poškodeného a sťaženie jeho spoločenského uplatnenia. Ak mal pán Horváth uzavreté havarijné poistenie, poistovňa preplatí škody aj na jeho vlastnom aute.

K produktom poistenia zodpovednosti, ktoré sú zo zákona tiež povinné patrí napríklad povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou lietadla alebo povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou námorných, riečnych a jazerných plavidiel. Povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú výkonom činnosti je zo zákona povinné pre vybrané povolania, akými sú napr. poľovníci, komerční právnici, audítori, notári, lekári, veterinári, advokáti alebo dražobníci. Medzi poistenia zodpovednosti za škodu, ktoré nie sú zo zákona povinné patrí napr. poistenie všeobecnej zodpovednosti za škodu, poistenie za škodu spôsobenú zamestnávateľom pri výkone povolania alebo poistenie za škodu spôsobenú vadným výrobkom.